

Israel Regardie

Piatra Filosofală

Traducere din limba franceză de
GABRIELA NICA și MARIUS CRISTIAN ENE

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Introducere	5
Cartea întâi	11
Preliminarii	13
Tratatul de Aur al lui Hermes Trismegistus cu privire la secretul fizic al Pietrei Filosofale. În șapte părți	34
Secțiunea I	34
Secțiunea II	38
Secțiunea III	43
Secțiunea IV	44
Secțiunea V	46
Secțiunea VI	47
Secțiunea VII	48
Comentarii	51
Comentarii (continuare)	90
Cartea a doua	115
Teoria magnetică	117
Cele șase chei ale lui Eudoxus care deschid cea mai secretă Filosofie	141
Prima cheie	141
A doua cheie	142
A treia cheie	143
A patra cheie	152
A cincea cheie	153
A șasea cheie	154
Comentarii	158
O perspectivă magică	206
<i>Coelum Terrae</i> sau Haosul Ceresc al Magicianului, de Thomas Vaughan	222
Comentarii	271

Introducere

Cuvântul „alchimie” este un termen din limba arabă, format din articolul *al* și din substantivul *khemi*. Putem afirma că substantivul se referă la Egipt, a cărui denumire este, în limba coptă, Khem. Avansăm astfel ipoteza conform căreia învățații islamici au fost de părere că arta alchimică își avea originea în acea înțelepciune a egiptenilor cu care se mândrirea Moise, Platon și Pitagora și care fusese, prin urmare, și sursa iluminării lor. Dacă, totuși, acceptăm ideea că termenul are o origine grecească, așa cum afirmă unii specialiști, atunci el nu se referă decât la arta chimică, la metoda de a amesteca și a face infuzii. La începuturile sale, chimia nu era nimic altceva decât arta de a extrage sucuri din plante și din ierburi.

Învățații moderni nu au găsit încă răspunsul la întrebarea dacă tratatele alchimice ar trebui considerate mistice, magice sau pur și simplu chimie primitivă. După părerea mea, cel mai rezonabil răspuns constă în a nu încadra alchimia în mod exclusiv în niciuna din aceste categorii, ci în a accepta

faptul că fiecare dintre ele au constituit, în anumite epoci și în proporții variate, preocuparea diferiților alchimiști. Sau, încă și mai bine, că diferiți alchimiști au fost atrași de diferite interpretări sau niveluri ale acestei arte. E mai presus de orice îndoială faptul că, pentru unii autori, alchimia a fost interpretată într-un sens categoric și literal – adică ei s-au întrebat dacă nu cumva, prin anumite metode chimice, metalele obișnuite ar putea fi transformate în metale prețioase. Există numeroase mărturii în acest sens, evidențe care nu pot fi interpretate în altă manieră decât în cea fizică și chimică. Pe de altă parte, există și anumiți alchimiști filosofi cărora ar fi cu totul imposibil să le fie atribuit orice alt interes decât cel mistic și religios.

Alchimia mai poartă, de asemenea, și denumirea de Hermetism. Din punct de vedere mitologic, Hermes este zeul egiptean al Înțelepciunii și al Magiei – concepte care înglobau medicina și fizica, așa cum erau cunoscute acestea în epoca respectivă. Prin urmare, și aceste subiecte pot pretinde să fie incluse în scopul și importanța termenilor de Alchimie și Hermetism.

În niciun fel nu poate fi pus la îndoială faptul că autori precum Heinrich Khunrath sau Jakob Böhme au aspirat la perfecțiunea spirituală și au scris despre aceasta, pe care o concepeau drept o stare ori o condiție mistică desemnată de ei cu numele de Piatra Filosofală. Îi voi acorda acestei idei un spațiu cuprinzător în paginile următoare. Este tot atât de clar faptul că preocuparea de căpătâi a lui Paracelsus, de pildă, a fost aceea de a vindeca bolile și de a prelungi viața. În ace-

lași timp, majoritatea gânditorilor moderni consideră că cele mai importante descoperiri ale sale au fost cele legate de opiu, zinc și hidrogen. Prin urmare, tindem să îl socotim un chimist în aceeași măsură în care îl considerăm ca atare și pe Van Helmont, a cărui concepție despre gaze îl indică drept unul dintre acele genii care, printr-o idee de o deosebită importanță, a sporit cunoașterea omenească.

Dar, în legătură cu acest fapt, mai este posibil încă un punct de vedere. Deoarece, pe lângă cercetătorii autentici – alchimiști care au folosit o tehnică psihologică sau spirituală, sau care erau vindecători ori chimiști veritabili – mai există și mulțimea pestriță a celor neinițiați. Ei au eșuat cu totul în încercarea de a afla secretele adevăratei doctrine, indiferent de nivelul acesteia, și au început să lucreze cu materiale nefirești, care niciodată nu i-ar fi putut conduce spre scopul vizat. Este vorba de falșii alchimiști, cărora li s-a dat, în derâdere, numele de „suflători”.

Prin urmare, chimia modernă nu își are originea – așa cum se afirmă deseori – în alchimia propriu-zisă practică de alchimiștii legitimi, ci se trage de fapt din munca rătăcită a suflătorilor. Aceștia și-au petrecut timpul făcând experimente condamnate de adevărații adepți, pe substanțe ciudate sau pe excremente de animale. Așadar, ei nu au ajuns niciodată să obțină rezultatul dorit – Piatra Filosofală. Dar, pe de altă parte, ei au făcut din întâmplare descoperiri neașteptate și – din perspectiva noastră – foarte folositoare. De pildă, îl putem aminti pe Kunckel, care a izolat fosforul, lucru la care, cu siguranță, nu se aștepta. Sau pe Blaise de Vigenère, care a desco-

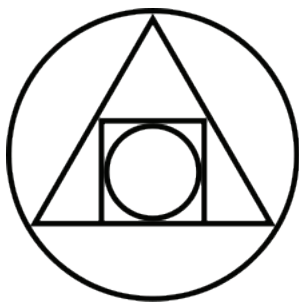
perit acidul, fără să își dea seama de acest lucru. De asemenea, am putea aminti sărurile izolate și denumite de către Glauber.

Din punct de vedere istoric, literatura alchimică este imensă. Reprezentată atât în India, cât și în Orientul Apropiat, atât în civilizațiile greacă, romană, bizantină sau arabă, cât și în scrierile evreiești, întreaga literatură alchimică ajunge să cuprindă câteva mii de titluri. În anii din urmă, am asistat la publicarea unui important text chinezesc. Mai multe tratate, de la *Aesch Mezareph* al cabaliștilor la *Carul triumfal al Antimoniului* de Basile Valentin, sunt concepute în mod intenționat sub forma unor ghicitori întortocheate. Adepții Artei se temeau atât de persecuția Bisericii, cât și de profanarea secretelor puterii, fie aceasta reală sau imaginară. Și mai rău decât atât, din punctul de vedere al modernilor, este faptul că aceste motive și tehnici literare i-au determinat pe autorii textelor să insereze în ele, în mod intenționat, declarații înșelătoare, astfel încât să îi zăpăcească și mai mult pe aceia care nu meritau accesul la mistere. Alții, ignorând principiile de bază ale Artei, precum șarlatanii fără scrupule care am văzut că erau denumiți suflători, precum și mulți alți escroci, au profitat de credulitatea general răspândită și de superstițiile foarte des întâlnite la vremea respectivă pentru a scorni lucrări lipsite de orice noimă și înțeles, în care pretindeau însă că dezvăluie secretele artei alchimice.

În mod evident, nu aceștia din urmă ne interesează în lucrarea de față. Și, pentru moment, nu ne interesează nici aspectul pur chimic al acestui subiect, oricât de valide ar putea să fie interpretările sale. În prezent, preocuparea noastră princi-

pală este, ținând cont de faptul că psihologia analitică și metodele psihologice se dovedesc pe zi ce trece tot mai interesante, să înțelegem dacă printre aceste obscurități alchimice nu se află cumva tănuuit ceva care i-ar putea dezvălui omului unele metode folositoare perfecționării sau integrării conștiinței sale. Noi suntem convinși că se află și, tocmai de aceea, propunem să analizăm câteva texte fundamentale pentru a vedea în ce mod ar putea ele să lărgască viziunea noastră actuală.

CARTEA ÎNTÂI

Preliminarii

O răsfuire rapidă a anumitor secțiuni din literatura alchimică ne va revela faptul că această artă este legată de ceea ce anticii numeau Teurgie – lucrarea divină. Scopul acesteia era ca, prin diferite tehnici și metode de meditație, reflecție, practici magice și forme de rugăciune interioară, să permită o modalitate mai rapidă de dezvoltare spirituală și o accelerare a evoluției intelectuale.

Teoriile alchimice și magice se bazează în principal pe următoarele idei: de-a lungul unor epoci foarte îndelungate, Natura a dezvoltat treptat un mecanism complex de reacție, pe care noi îl numim Om. Oricât de minunat ar fi acest organism în mai multe privințe, el are totuși și anumite defecte. Un râu nu poate să curgă mai sus decât izvorul său. Și, fără să mai pășim pe complicatul și, la prima vedere, năucitorul tărâm al teoriilor cosmogonice din alchimie, reținem ideea că Natura a decăzut de la o anumită stare divină, din grația în care se aflate. Conștiința omenească – se poate spune – l-a surghiunit într-un loc subordonat pe odinioară mândrul și divinul spirit

universal. Un slujitor eficient și folositor a uzurpat locul domnului și stăpânului său.

Ca urmare a acestei stări de fapt, se afirmă că, prin sine însăși și fără niciun sprijin, Natura nu va putea să își redobândească vechea sa condiție glorioasă de echilibru. Alchimiștii se referă la toate lucrurile din tărâmul natural și mai ales la omul netrezit și neiluminat, veșnic sfâșiat de conflicte interioare. Pentru ca omul să poată atinge ceva mai mult decât această insuportabilă stare de conflict cu mizeria, cu suferința și cu nesiguranța care își au izvorul aici, este nevoie de mijloace deosebite și mai înalte decât cele care pot fi găsite în starea naturală, astfel încât omul să poată transcende însoțitorii săi permanenți, numiți teamă, inferioritate și insecuritate. Alchimiștii pretind că nimic din tot ceea ce se află în cercul Naturii căzute și limitate nu poate zămisli decât ceva de același fel. Prin urmare, propriile eforturi naturale ale omului, conduse într-o direcție intelectuală, nu îl pot înălța dincolo de starea sa naturală și nu pot da naștere decât unei condiții asemănătoare, căreia îi lipsesc atât regenerarea, cât și iluminarea. De aici decurge și eșecul permanent al filosofiei, al politicii și al religiei sectare.

Însă există un aforism: „Arta perfecționează ceea ce a început Natura”. Iar un alt alchimist a afirmat: „Aurul nostru e produs de către artă, fără să fie adăugat nimic și fără să fie distrus nimic, numai prin îndepărtarea lucrurilor în exces”. Cu alte cuvinte, alchimiștii afirmă că în om există, în stare latentă, o fărmă de Înțelepciune care, atât timp cât se menține starea naturală de conflict și de ignoranță, rămâne adormită și ascunsă. „Atunci când e purificată materialitatea extremă a

vieții, Sămânța Spiritului este, în sfârșit, descoperită.” Întregul obiect al artei constă în descoperirea facultății interioare de viziune și înțelepciune, „esența minții, care este intrinsec pură” și în destrămarea vălurilor care acoperă mintea și o îndepărtează de rădăcina sa divină, altfel ascunsă.

Existența și dezordinea obișnuită a vieții, lupta și confuzia care, mai devreme sau mai târziu, leagă conștiința cu nenumărate sfori de o atitudine neevoluată, copilărească și emoțională față de viață, toate acestea creează anxietate și temeri adânci. Ne e teamă de viitor și de neprevăzut. Teamă și anxietatea fac să apară, încă din prima parte a vieții, diferite automatisme și un comportament impulsiv, care duc la ceea ce putem considera o diminuare a sferei conștiinței. Aceasta duce la apariția unei regulate contracții involuntare a eului, care înlocuiește o acceptare ușoară, făcută cu inima deschisă, a tot ceea ce poate să aducă viața, fie bucurie sau tristețe, durere sau plăcere. Dacă e adoptată pe termen lung, o astfel de atitudine duce la apariția rigidității mentale, la o mentalitate și o conștiință închise și obtuze, înfumurate și limitate, care fac imposibilă orice dezvoltare viitoare.

În afară de asta, mulți oameni devin inflexibili și limitați din cu totul alte motive – ei rămânând prea atașați de moduri tradiționale, lipsite de orice originalitate, de a gândi și simți. Rezultatul este că orice spontaneitate a intelectului sau a sentimentului este cu totul eliminată de pe tărâmul posibilului. Acest sacrificiu implică și moartea a tot ceea ce exista creativ în interior. Individul ajunge să se închidă într-o cușcă de fier construită chiar de el – forțată folosind teama de viață. Iar de

aici nu pare să mai existe vreo scăpare. Conștiința ajunge să se dezvolte, fără îndoială, până la un grad foarte înalt, până într-un punct în care devine clară, inventivă și tranșantă. Dar ajunge astfel cu prețul vieții înseși. O astfel de dezvoltare este obținută sacrificând flexibilitatea și elasticitatea. Prețul său este pierderea a tot ceea ce este cuprins în profundul și dinamicul aspect subconștient al psihicului – căldură, profunzime a simțirii, inspirație, bucuria de a trăi. Prețul plătit este prea mare.

Tocmai cu această rigiditate a conștiinței, cu această condiție a minții cristalizate într-un mod inflexibil își propune să lucreze alchimia, tot așa cum o face și psihoterapia modernă, și își propune chiar să o elimine. Un scriitor care se bucură de popularitate a spus că psihoterapia este metoda de a obține cunoașterea de sine prin spargerea învelișului de fantasmă de care este înconjurat omul obișnuit. Analiza e considerată uneori un proces al cărui scop este dezvoltarea conștiinței. Și realizează acest lucru făcând conștiente acele elemente inconștiente din viața instinctivă și acele compulsii despre care experiența a demonstrat că sunt în conflict cu realitatea sau nu sunt adevărate. Cristalizarea câmpului conștiinței, care aduce și o îngustare corespunzătoare a posibilităților de experimentare, produce un fel de moarte vie. De aceea, alchimiștii propun să ucidem moartea.

Obiectivul lor, interpretat dintr-o perspectivă psihologică, era dezintegrarea acestei rigidități inflexibile a minții. Ei numeau acest proces dizolvare sau putrefacție. Conștiința este fărâmițată și readusă la părțile sale componente. Pornind

de la acest rezultat aparent amorf și omogen, alchimiștii intenționau să reasambleze elementele fundamentale ale conștiinței, pe baze în întregime noi și mult mai sănătoase. Și-au propus să creeze o fundație cu totul nouă, una capabilă să funcționeze într-un mod complet spiritual și regal. În acest fel, rădăcina divină care – în conformitate cu teoriile lor – fusese ascunsă și subordonată eului va deveni capabilă să se manifeste prin intermediul unei mentalități eliberate de defectele ce caracterizaseră inteligența obișnuită. Conștiința va fi însuflețită cu totul și nu va mai fi separată de inconștient printr-o discrepanță ascuțită și nenaturală sau printr-o despărțire de celelalte niveluri ale psihicului. Prin urmare, conținutul uneia dintre părți va avea, datorită unei inversări a valorilor și funcțiilor sale, deplin acces și posibilitatea de a pătrunde în cealaltă parte și viceversa.

La fel ca metodele psihologice moderne, formulele alchimice aveau drept obiectiv crearea unui om deplin, a întregului. Ceea ce își propun psihoterapeuții este eliberarea de automatismele nervoase defensive care îl transformă pe om în sclavul unor impulsuri și emoții, precum automatismul bețivului, al dependentului de droguri, al cleptomanului, al agitatului cronic, al colericului sau al lașului. Nu amintesc decât în trecere obiceiurile normale și automatismele așa-numitului om obișnuit, deși exprimările amintite mai sus nu sunt altceva decât simple exagerări ale acestora. Unul dintre motivele pentru care psihoterapia este atât de greu de înțeles de către profani constă în faptul că puțini sunt oamenii conștienți de

preponderența unor asemenea reacții automate în orice tip de comportament omenesc obișnuit.

Alchimia nu se mulțumește să conceapă un individ ai cărui constituenți ai conștiinței sunt unificați, ci, cu nevoia de desăvârșire specifică tuturor metodelor oculte sau magice, merge cu un pas mai departe. Ea aspiră la dezvoltarea unui om liber și unificat, care este și iluminat. Acesta este punctul în care alchimia se separă de psihologia ortodoxă. Tehnica sa cuprinde și un scop spiritual sau religios. În termeni asemănători cu cei ai filosofiei orientale, alchimia își pune întrebarea: „Care este lucrul pe care, dacă îl cunoaștem, deținem întreaga înțelepciune?” Această temă care, cu mici variații de nuanță, pătrunde întreaga natură a brahmanismului și a budismului, precum și întreaga filosofie și religie arhaică. *Tractatus Aureus* afirmă: „O, fiul meu, toată înțelepciunea lumii este cuprinsă în această Înțelepciune ascunsă a mea”. Asta îi conferă alchimiei acea atracție specifică de care s-a bucurat întotdeauna în Occident, indiferent dacă termenii săi au fost sau nu au fost înțeleși în mod clar și logic.

Pentru a putea înțelege mai bine postulatele de bază ale acestui aspect al alchimiei, care sunt ascunse sub o terminologie aparent barbară și ininteligibilă, îmi propun să realizez o scurtă comparație a acestor termeni cu cei folosiți de alte sisteme. Voi utiliza, în cele ce urmează, drept bază fundamentală de comparație o formă a Arborelui Vieții, așa cum este cel conceput de cabaliștii evrei. Virtutea de netăgăduit a acestei scheme este capacitatea sa de a reduce întregul simbolism la o singură sursă de referință, care apoi le face mai mult sau mai

puțin inteligibile prin intermediul unui proces de clasificare. Acolo unde acest lucru este posibil, mă voi referi la psihologia analitică, pentru explicații ceva mai moderne și mai ușor de înțeles. Cartea întâi va fi comentată chiar din această perspectivă. *Cele șase chei ale lui Eudoxus*, reprezentând al doilea text, vor fi interpretate folosind anumite aspecte ale magiei, ale magnetismului animal și mesmerismului. Aceste două încercări de interpretare vor face mai mult sau mai puțin clar cel de-al treilea text, al lui Thomas Vaughan.

Din moment ce în alte lucrări ale mele am oferit o expunere completă a Cabalei, ar fi atât inutil, cât și repetitiv să merg din nou pe același drum. Diagrama de mai jos arată cei zece sephiroți din Arborele Vieții, aranjați astfel încât să poată fi puși în conexiune cu cele șapte planete din astrologie. În plus, mai există o sferă fără număr, numită Daath, Cunoașterea. Filosofia afirmă că acesta este un principiu cu totul nou, latent în conștiință, care se dezvoltă și începe să se manifeste pe măsură ce și atunci când omul dobândește o conștiință de sine deplină. Pentru moment nu mă voi referi la acest principiu, cu toate că menționarea sa a fost importantă, deoarece se referă la un rezultat final. Acesta este țelul final al sistemului, o conștiință purificată și integrată, dezvoltată după ce au fost completate diferitele stadii experimentale ale muncii alchimice. Pe celelalte principii (sau Sephiroți, așa cum sunt numiți), le-am numerotat, pentru a păstra conveniențele. Pe acestea le pot descrie încă de pe acum, în termenii alchimici obișnuiți, în termeni psihologici, precum și folosind diferite clișee sau idei oculte.